

TÜRKİYE - MAKEDONYA İLİŞKİLERİNİN YİRMİ YILI (1991-2011)*

*Süleyman BEYOĞLU***

ÖZET

Türkiye, 1990'ların başından itibaren Balkanlardaki gelişmeleri yakından takip etmiş, Yugoslavya'dan bağımsızlığını kazandığı tarihten bu yana Makedonya Cumhuriyeti ile iyi ilişkiler içinde olmuştur. Makedonya'nın uluslararası düzeyde tanınmasını, Batı dünyası ile entegrasyonunu, AB ve NATO üyeliğini destekleyen Türkiye, Makedonya'yı ulus olarak tanıyan ve Üsküp'e büyükelçi gönderen ilk devletlerden biridir. Üsküp'te açılan Yunus Emre Kültür ve Sanat Derneği, Makedonya ile Türkiye arasında karşılıklı kültürel ilişkileri geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Türkiye Cumhuriyeti, Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslavya'nın dağılması, Balkan Yarımadası, Birleşmiş Milletler, NATO.

Giriş

Makedonya Balkan Yarımadası ülkelerindedir. Bugünkü Makedonya Cumhuriyeti Arnavutluk, Kosova, Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan'la komşudur. Yüzölçümü 25.333 km² nüfusu 2.100.000 civarındadır. 1389'da Kosova Savaşı'ndan sonra Sırp ve müttefik kuvvetlerin yenilmesiyle Osmanlı hâkimiyetine giren bölge, “elviye-i selâse” yani Selanik, Manastır, Kosova Rumeli eyaletine bağlandı. Osmanlı Devleti'nin zayıflamasına paralel olarak XIX. yüzyıl başlarından itibaren Makedonya ismi tekrar kullanılmaya başlandı. Geçmişte olduğu gibi bugün Makedonya'da Müslümanlar, Arnavutlar, Sırp, Türkler, Ulahlar, Bulgarlar, Rumlar, Slavlar, Yahudiler, çingeneler gibi birçok etnik ve dini grup yaşamaktadır. Uzun Osmanlı asırları boyunca Makedonya coğrafyasında yaşayan halklar

* Makalenin geliş tarihi: 10 Şubat 2017 / Kabul tarihi: 28 Mart 2017.

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, sbeyoglu@marmara.edu.tr

huzur ve güven içinde yaşadılar. Ancak 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında yapılan Ayastefanos Antlaşması ile Makedonya topraklarının büyük bir kısmı yeni kurulan Bulgaristan'a verildi. Son dönem tarihimiz açısından bir diğer önemli muahede olan Berlin Antlaşması ile Bulgaristan üç bölündü. Tuna vilayetini içeren Bulgaristan Prenslığı, Doğu Rumeli özerk eyaleti ve reformlar yapmak koşuluyla Makedonya bölgesi Osmanlı Devleti idaresinde kaldı. Bulgaristan Prenslığı 1885'te Doğu Rumeli vilayetini ilhak etti. Bundan sonra Osmanlı Makedonyası Bulgar, Yunan ve Sırp nüfus mücadelelerine sahne oldu. 1893 yılında Sofya'da bir grup Makedonyalı öğrenci özerklik elde etmek amacıyla Makedonya İhtilal Örgütü'nü kurdu. İki yıl sonra Bulgar hükümetinin desteği ile Yüksek Makedonya Komitesi oluşturuldu. Aynı yıl Avrupa ve Rusya kamuoyunun dikkatini çekmek için Melnik İsyanı çıkarıldı. Girit'in özerklik elde etmesinden cesaret alan ihtilalci örgüt 1898 tarihinden itibaren silahlı çetecilik faaliyetlerine başladı. Avrupa devletlerinin müdahalesini sağlamak amacıyla 1902'de Cuma-i Bâlâ'da bir isyan daha başlatıldı. Bu isyan da daha önceki gibi Osmanlı Devleti tarafından bastırıldı. Beklendiği gibi Avrupa devletlerinin talebi üzerine Osmanlı Devleti üç vilayette reform yapılmasını kabul etti. Rusya ve Avusturya-Macaristan imparatorluklarının baskısı üzerine reformlar hemen hayata geçirildi. Ancak reform paketi İç Makedon İhtilal Örgütü tarafından yeterli bulunmayarak, İlinden İsyanı başlatıldı. Yeni bir reform paketi hazırlandı. Bölgeye Avrupa'dan asker ve sivil gözlemciler gönderildi. Bu arada Bulgar, Sırp, Makedon ve Yunan çeteleri Müslümanlara saldırılarını arttırdı. İsyanı bastırmak ve reformları gerçekleştirmek üzere bölgeye atanan Umum Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa 1904'de Elviye-i Selâse'de (Selanik, Manastır, Kosova) bir nüfus sayımı yaptırdı. Üç vilayette 1.508.507 Müslüman, 896.497 gayrimüslim yaşıyordu. 1906 yılında Selanik'te Jöntürkler Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'ni kurduklarında Makedonya'da etnik çatışmalar ve çete savaşları devam ediyordu. 1908'de İngiliz-Rus hükümdarlarının Reval'de görüşmeleri Jön Türklere, Osmanlı Makedonyası'nın kaybedileceğini düşündürdü. Bu konuda yetersiz gördükleri II. Abdülhamid rejimine karşı isyan ettiler. Makedonya'da Enver Bey ve Niyazi Bey gibi subayların öncülüğünde giderek büyüyen isyan 24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile neticelendi. Genel seçimler yapılarak Makedonya bölgesinden mebuslar Meclis-i Mebusân'a girdiler. Nihayet Rusya'nın

desteği ile Balkan devletleri 1912’de ittifak yaparak Osmanlı Devleti’ne savaş açtılar. Birinci Balkan Savaşı sonunda Osmanlı Devleti Makedonya’yı tamamen kaybetti. Makedonyalı Müslümanlar Anadolu’ya göç etmeye başladı. Makedonya; Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan tarafından paylaşıldı. İkinci Dünya Savaşı sonunda SSCB, Bulgaristan’ı işgal etti. 2 Ağustos 1944’de ilk defa toplanan Makedonya Halk Kurtuluş Antifaşist Kurulu Makedonya Devleti’nin kurulduğunu ilan etti. Soğuk Savaş dönemi sonuna kadar Makedonya’nın bir kısmı Yugoslavya’yı oluşturan altı cumhuriyetten biri oldu.¹

I- Siyasi İlişkiler

Yugoslavya’nın dağılma sürecine girmesiyle birlikte Makedonya’da siyasi olaylar şöyle gelişmiştir. 25 Ocak 1991’de Makedonya Parlamentosu Egemenlik Bildirisi’ni kabul etmiş, 27 Ocak’ta da Kiro Gligorov’u cumhurbaşkanlığına seçmiştir. Buna paralel olarak da 5 Mayıs 1991’de Makedonya Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov, Slovenya ve Hırvatistan’ın Yugoslavya’dan ayrılması durumunda Makedonya’nın bağımsızlık ilan edeceğini duyurdu.²

3 Haziran 1991’de Gligorov ve İzzetbegoviç “Gelecekteki Yugoslavya Topluluğu İçin Platform” başlığı altında yayımladıkları ortak deklarasyonda Yugoslavya için bir “ Egemen Cumhuriyetler Topluluğu” modeli önermişlerdir. Makedon, Hırvat, Sloven bağımsızlıkları ve etnik huzursuzluklarla bölünmenin eşiğine gelen Yugoslavya’nın durumu karşısında Erdal İnönü dağılma tehlikesi yaşayan Yugoslavya’yı kaygı ile izlediklerini belirterek “Yugoslavya’nın bütünlüğünü koruyarak demokrasiyi geliştirmesi bizim arzumuz” şeklinde görüşünü beyan etmiştir.³ Cumhurbaşkanı Gligorov 9–11 Temmuz 1991’de Ankara’yı ziyaret ederek bağımsızlık için Türkiye’den

¹ Fikret Adanır, Makedonya Sorunu: Oluşumu ve 1908’e Kadar Gelişimi, çev. İhsan Catay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001; Mehmet Hacı Salihöđlü, “Makedonya” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXVII (2003), 437-444.

² Feyzullah Sarı, “*Türkiye’nin Makedonya ve Bosna-Hersek Siyaseti (1990-2000)*”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2007, s. 124

³ *Milliyet*, 29.06.1991, s.8.

destek talebinde bulunmuştur. Ankara'nın olaya sıcak bakması üzerine Sırbistan Cumhurbaşkanı Miloseviç bu durumu engellemeye çalışmıştır. Yugoslavya'da Makedonya'nın bağımsızlık hususundaki çalışmaları ve referandum yapma kararı Atina'da huzursuzluğa yol açmış ve doğudan tehdit iddiaları, yerini kuzeyden tehdit tartışmalarına bırakmıştır.⁴

Makedonlar, 8 Eylül 1991'de yapılan referandumda %95,4'lük bir oranla bağımsızlıktan yana oy kullanılmışlardır. Böylece Balkan yarımadasında merkezi bir konumda olan Makedonya, Yugoslavya'dan kopuş sürecini sancısız ve sorunsuz olarak tamamlayan tek ülke olmuştur. Bu gelişmeler Makedonların Türkiye'ye karşı ilgisini arttırırken Yunanistan'ı endişelendirmiştir.

Yugoslavya'yı oluşturan altı cumhuriyetten dördünün bağımsızlığını ilan etmesi; Almanya, İtalya, Bulgaristan, Türkiye ve kısmen Avrupa Topluluğu ülkelerinin Makedonya'ya olumlu bakması sonucunda Makedonya Parlamentosu bağımsızlık ilanını esas alan anayasayı kabul ederek 17 Eylül 1991'de Balkanlarda yeni bir devletin kurulduğunu dünyaya ilan etmiştir. Makedonya'nın bağımsızlığına en büyük tepki Yunanistan'dan gelmiştir. Yunanistan Makedonya'nın ismini, bayrağını, ulusal armasını kullanmaya hakkı olmadığını ifade ederek Makedonya'yı "Üsküp Cumhuriyeti" şeklinde isimlendirmiştir. Makedon Parlamentosu AT'nin telkiniyle Yunanistan'a karşı Makedonya Cumhuriyeti devletinin mevcut sınırlarına saygı göstereceğini ve hiçbir komşusunun toprağında gözü olmadığını açıklamıştır. Öte yandan Bulgaristan Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanıyan ilk devlet olmuştur.⁵ 7 Ekim 1991'de Ankara'yı ziyaret eden Makedonya Dışişleri Bakanı, Türkiye'nin Makedonya'yı tanımasını istemiştir.

Bağımsızlıklarını kazanan birçok Balkan ülkesi için Türkiye yalnız dış politikada değil, iç politikada da öncelikli ve tercih edilen bir ülke haline gelmiştir. Nitekim Balkan ülkeleri o günlerde Türkiye'yi üç konuda model almıştır:

- Serbest piyasa kurallarıyla işleyen ekonomik sistem,
- Çoğulcu siyasi sistem,

⁴ *Milliyet*, 14.08.1991, s.4.

⁵ Sarı, *a.g.t.*, s.125-126.

- Müslüman toplumlar için laiklik ilkesini kapsayan modern anayasal devlet.⁶

Makedonya Dışişleri Bakanı Makedonya'nın bağımsızlığını yakın bir zamanda AT ülkesi olan Almanya, İtalya, Türkiye ve Avusturya'nın tanıyacağını açıklamıştır. Başbakan Demirel de 16 Ocak 1992'de bir açıklama ile Ocak ayı sonunda Makedonya'yı tanıyacağını bildirmiştir. Bir gün sonra Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin Türkiye'nin Yugoslavya'dan ayrılan dört cumhuriyeti tanıyacağını deklare etmiş, ardından 6 Şubat 1992'de Türkiye Yugoslavya'dan ayrılan dört cumhuriyetin tamamını tanıdığını ilan etmiştir. Sırbistan ve Yunanistan hükümetleri Türkiye'nin bu kararına tepki göstermişlerdir. Bağımsızlıklarının Türkiye tarafından tanınması Makedonlar için elbette büyük bir sevinç kaynağı olmuştur. Makedonya'yı tanıyan ilk devletlerden birisi olan Türkiye siyasi ve diplomatik düzeyde de Makedonya'ya destekte bulunarak ülkeye ilk büyükelçilik açan devlet olmuştur. Cumhurbaşkanı Gligorov Türkiye-Makedonya arasındaki dostluğu Osmanlıların bölgede uyguladığı din, ırk ve dil hoşgörüsünden kaynaklandığını belirtmiştir. Gligorov ayrıca "Türkiye'nin Balkanlarda önemli bir yeri vardır. Türkiye ile Makedonya'yı ayıran hiç bir sorun yoktur. Makedonya'da yaşamakta olan Türkler bizleri daha da birleştirmektedir. Makedonların bünyesinde geçmişte Türklerle bir arada yaşamının izleri çoktur. Dolayısıyla kültürümüz üzerinde Makedonya'da hâlâ yaşamakta olan Türklerin katkısı da küçümsenemez. Makedonya ile Türkiye'nin Balkanlarda hedefi aynıdır: Barışı sağlayarak işbirliğini geliştirmek. Türkiye'yi ben şahsen bölgede ve daha geniş alanda önemli bir etken olarak algılıyorum" demiştir.⁷ Yıllar boyunca Makedonya'nın en samimi destekçisi Türkiye olmuştur. 1967 yılında yaşanan Üsküp depreminden sonra bir Suudi heyet bölgeye gelerek camilerinizi tamir edelim demiş, "laik diye burun kıvrığınız Türkiye camilerimizi, tarihi eserlerimizi ihya etti bile, teşekkürler" cevabını almıştır.⁸

Makedonya'nın güvenlik kaygılarının üst düzeyde olduğu 1992 yılında Türkiye yardım elini uzatarak 18 Mayıs 1992'de Makedonya ile Ankara'da

⁶ Sami Kohen, "Dış Politikada Balkan Boyutu", *Milliyet*, 16.10.1991, s.4.

⁷ Sarı, *a.g.t.*, s.127-130.

⁸ Taha Akyol, "Etnik Makedonya", *Milliyet*, 21.04.1994, s. 11.

bir Güvenlik Protokolü imzalanmıştır. Türkiye AB'nin Makedonya'yı tanımak için ismini değiştirmesi gerektiği şeklindeki kararına tepki göstermiştir. Ayrıca Türkiye'nin izlediği Balkan siyaseti doğrultusunda 26 Ağustos 1992'de Londra Konferansı sırasında Bosna-Hersek, Makedonya, Hırvatistan ve Slovenya arasında diplomatik ilişki kurulmasına dair bir protokol imzalanmıştır.

18 Kasım 1992'de Brüksel'deki NATO toplantısında Genel Kurmay Başkanı Doğan Güreş NATO Askeri Komite toplantısında "çatışmaların Kosova ve Makedonya'ya sıçraması halinde yeni bir Balkan savaşının çıkacağı" uyarısında bulunmuştur. Türkiye'nin çağrısı üzerine 25 Kasım 1992'de İstanbul'da Balkan Konferansı düzenlenmiştir. Konferansa Bosna-Hersek, Makedonya, Hırvatistan ve Slovenya'nın yanı sıra eski Yugoslavya'ya komşu diğer bölge ülkeleri olan Arnavutluk, Bulgaristan, Avusturya, İtalya, Macaristan ve Romanya katılmıştır. Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Yunanistan davet edildikleri halde konferansa katılmamışlardır. Konferansta bunalımın Kosova, Voyvodina, Sancak ve Makedonya üzerinden eski Yugoslavya dışına yayılma ihtimalinden duyulan endişeler dile getirilirken somut bir gelişme kaydedilememiştir.

11 Aralık 1992'de BM Güvenlik Konseyi Makedonya'ya (Birleşmiş Milletler Koruma Gücü) kapsamında 700 asker, 35 askerî gözlemci ve 26 polisten oluşan bir barış gücünün gönderilmesini onaylayan 795 sayılı kararı almıştır. Bu kararla BM, tarihinde ilk kez savaş olmayan bir bölgeye barış gücü göndermiştir. 15 Ocak 1993'te Türkiye'nin başkanlığındaki İslam Konferansı Örgütü Temas Grubu, UNPROFOR'un görev tanımının yeniden gözden geçirilmesi, uçuş yasağı kararının uygulanması, eski Yugoslavya topraklarındaki insan hakları ihlalleriyle ilgili kanıtları toplamakla görevlendirilmiş komisyonun çalışmalarını hızlandırması ve Makedonya'nın BM'ye üyelik başvurusunun zaman yitirmeden işleme konulması talebiyle BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuştur. 15 Şubat 1993'te Cumhurbaşkanı Turgut Özal Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan ve Makedonya'yı kapsayan Balkan turuna çıkmıştır. Özal, Üsküp'te yaptığı görüşmelerde Makedonya'nın güvenlik kaygılarını anladığını ve Türkiye'nin her konuda destek vereceğinden emin olabileceğini söylemiştir. Bu ziyaretlerde Türkiye, Bulgaristan, Makedonya ve Arnavutluk arasında bir telekomünikasyon sistemi ve Adriyatik'le Karadeniz'i birleştirecek olan

Doğu-Batı Otoyolu Projesi ilk defa gündeme getirilmiş, daha sonra uzmanların hazırladıkları ön çalışma raporu kabul edilmiştir. 7 Nisan 1993'te BM Güvenlik Konseyi Makedonya'nın BM'ye üyeliğini öngören 817 sayılı kararı almıştır.⁹ 1993 yılında iyice gelişen Türkiye-Makedonya ilişkilerinde Özal, Ohri'de yaptığı görüşmede Gligorov'a ülkeyi siyasal yalnızlık, ekonomik çöküntü ve askeri zaafiyetten kurtarmak için aktif destek sağlamak niyetinde olduğunu belirtmiştir. Türkiye o dönemde sadece on ülke tarafından tanınan Makedonya'nın uluslararası camiada hakettiği yeri almasına yardım edeceğini bildiren diğer Balkan ülkelerinin de Makedonya'yı tanıması için çaba harcayacağını belirtmiştir. Ayrıca askeri alanda da Türkiye-Makedonya arasında işbirliği kararı alınmış ve Türkiye'nin Makedon subaylarını eğitmesi ve bir miktar askeri malzeme yardımı yapması konusunda mutabık kalınmıştır. Ayrıca ekonomik alanda da Türkiye Makedonya'nın telekomünikasyon, karayolu gibi altyapı ihtiyaçlarını karşılamaya gayret göstermiştir.¹⁰ Bunlar haricinde Makedonya ve Türkiye arasında 1993 yılında işbirliği protokolü imzalanarak eğitim, bilim, kültür ve askerî eğitim alanlarında ve özel sektörler arasında işbirliğinin gelişmesine yönelik kararlar alınarak uygulanmaya başlanmıştır.¹¹

Bu yıllarda Yunanistan Makedonya'ya karşı sert tutumunu devam ettirmiş, 24 Ekim 1993'te Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu parlamentoda yaptığı konuşmada "ülkesine karşı yayılcı emellerle hareket eden Makedonya'nın Yunanistan'ın ulusal sembollerini çalmasına izin vermeyeceğini" ifade etmiştir. 16 Şubat 1994'te Papandreu "Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya" bayrağını ve ismini değiştirmemekte ısrar ettiği için Yunanistan'ın kuzey komşusuna iktisadi ambargo uygulamaya kararlı olduğunu belirterek Selanik Limanı'nı Makedonya'ya kapattığını, Üsküp'teki Yunanistan konsolosluğunun da kapatıldığını açıklamıştır. 22 Şubat 1994'te AB Yunanistan'ın Makedonya'ya uygulamaya başladığı ambargoya derhal son vermesi yönündeki talebiyle Yunanistan'ı Makedonya konusunda sıkıştırmaya başlamıştır. Makedonya'nın komşu ülkelerin işlerine karışmayacağını, topraklarında gözü olmadığı ve yayılcı bir

⁹ Sarı, *a.g.t.*, s.130-132.

¹⁰ *Milliyet*, 19.12.1993, s.14

¹¹ [Http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html](http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html)

anlayışla hareket etmediğini beyan etmesi ve anayasasına konuyla ilgili maddeleri eklemesi de yeterli görülmemiştir.¹²

Makedonya ile artan ilişkiler ve karşılıklı ziyaretler sonrasında 9 Aralık 1994'te Üsküp'te "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Antlaşması" imzalanmıştır. 23 Nisan 1995'te Türkiye ile Makedonya arasında daha sonraki askeri işbirliği sürecinin önünü açan Teknik ve Askerî İşbirliği Antlaşması iki ülkenin savunma bakanları tarafından Üsküp'te imzalanmıştır. Bu antlaşma yeni kurulmakta olan Makedonya ordusu için elbette önemli bir gelişme ve kazanım olmuştur. Bu askeri işbirliği çerçevesinde 1996-2000 yılları arasında altmış dört Makedon askerî personele Türkiye'de eğitim-öğretim verilmiştir. Bu kapsamda bir eğitim timi de Makedonya'ya gönderilmiştir. Bu yardımları Makedonya Savunma Bakanı "Yeni ordumuzu kurmada yardımları olan ABD, Hollanda, Almanya, Türkiye, İtalya ve Fransa'ya şükran borçluyuz. Bu ülkelerden gelen yardımlar için minnettarız" ifadeleriyle anlatmıştır.

13 Eylül 1995'te Makedonya ve Yunanistan Dışişleri bakanları Çrvenkovski ve Papulyas iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi amacıyla New York'ta bir "Geçici Uzlaş" imzalamışlardır. Antlaşmanın hükümleri gereği Yunanistan Şubat 1994'ten itibaren Makedonya'ya kapalı tuttuğu Selanik Limanı'nı açmış, Makedonya ise bayrağını değiştirmiş, akabinde iki ülke birbirini tanımıştır. Bir diğer sorun olan Makedonya Cumhuriyeti'nin ismi meselesinin ise görüşmeler yoluyla bir çözüme kavuşturulması öngörülmüştür. 5 Ekim 1995'te Makedonya Parlamentosu Yunanistan'la varılan 13 Eylül Uzlaşısı gereği ülkenin kırmızı zemin üzerine 16 sarı ışıklı "Vergina Güneşi"nin yer aldığı bayrağı değiştirerek kırmızı üzerine 8 ışıklı bir güneşin yer aldığı yeni Makedonya bayrağını kabul etmiştir.

Türkiye'nin bölgedeki üstünlüğü Makedonya üzerinde toprak emelleri olan ve ülkenin her türlü siyasal girişimlerini baltalayan Yunanistan'ın Türkiye'yi hedef almasına neden olmuştur. Yunan parlamenterlerin terör örgütü PKK lideri Öcalan ile yaptığı görüşmeler neticesinde iyice gerginleşen Türk-Yunan ilişkilerine Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel

¹² Sarı, *a.g.t.*, s.133-134.

Makedonya'ya siyasi ve ekonomik konularda tam destek vereceklerini vurgulayarak cevap vermiştir.¹³ 14 Temmuz 1995'te ilişkilerinin ulaştığı düzeyden duyulan memnuniyet göz önünde bulundurularak iki ülke arasında Dostluk, İyi Komşuluk ve İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile taraflar BM Yasası ve AGİT amaç ve ilkelerine bağlılıklarını yineleyerek ve Avrupa kıtasında barış, özgürlük, insan haklarına saygı, demokrasi, güven ve işbirliğinin sürdürülmesi gereğine inanarak; muhtemel anlaşmazlıkları dostane bir şekilde çözümlenmeyi, topraklarının yekdiğerine yönelik saldırgan-bölücü faaliyetler amacıyla kullanımına izin vermeyeceklerini, üçüncü devletlere saldırı halinde askerî yardımda bulunulmayacağı ve Balkanlarda daha geniş çapta güvenlik düzenlemelerinin yapılmasını kararlaştırmışlardır.¹⁴

28 Haziran 1996'da Makedonya Cumhurbaşkanı Gligorov, Demirel'in resmi konuğu olarak Türkiye'ye gelmiş ziyareti sırasında kendisine İstanbul Üniversitesi tarafından fahri doktora verilmiştir. 1997 yılının sonlarına doğru canlanma gösteren Makedonya-Türkiye ilişkileri bir dizi resmî ziyaretlere yol açmıştır. Öncelikle 27 Ekim'de Dışişleri Bakanı İsmail Cem Üsküp'ü ziyaret etmiş akabinde Mesut Yılmaz ve Süleyman Demirel ziyaretlerde bulunmuşlardır.

1998 yılında ortaya çıkan Kosova Sorunu Makedonya'yı iki yönden etkilemiştir; ilk olarak bağımsız Kosova'nın Makedonya'daki Arnavutları etkilemesi, ikinci olarak da Kosova'dan Makedonya'ya sığınan mülteciler sorunu. Kosova harekâtının ardından Makedonya'ya gelen mülteciler nedeniyle NATO meydana gelen krizin çözümü için bir kuvvet oluşturmuş (AFOR), Türk askeri de bu birliğe bir bölük ile katılarak 18 Mayıs-7 Eylül 1999 tarihleri arasında bölgede görev yapmıştır. Harekât süresince Türkiye'de 18.000'i aşkın mülteci barınmıştır. Çok uluslu Barış Gücü, Türkiye'nin insiyatifiyle Balkanlardaki barış ve istikrara katkıda bulunulması, Balkan ülkelerinin NATO ve batı ile güvenlik ilişkilerinin geliştirilmesi ve Balkan ülkeleri arasındaki işbirliği ve diyalogun arttırılması amacıyla bölgedeki yedi ülke; Arnavutluk, Bulgaristan, İtalya, Makedonya, Romanya, Türkiye ve Yunanistan'ın katılımıyla oluşturulmuştur. Çok uluslu Barış Gücü'nün kurulmasına dair antlaşma 28 Eylül 1998'de imzalanmıştır.

¹³ *Milliyet*, 12.07.1995, s.17

¹⁴ [Http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html](http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html)

Antlaşmada ABD ve Slovenya gözlemci olarak yer almıştır. Barış Gücü, bölgede çatışmasızlığı sağlamak, BM ve AGİT'in düzenleyeceği operasyonlara katılmakla görevlendirilmiştir. Ayrıca komutanlığı ve karargâhı bir rotasyona tabi olup yönlendirme komitesi siyasi koordinasyon görevini üstlenmiştir. Tugay, çekirdek kadro ile birlikte Eylül 1999'da Bulgaristan'da faaliyetine başlamıştır. Tugay karargâhının yeri Bulgaristan, Romanya, Türkiye ve Yunanistan arasında sırasıyla rotasyona tabi tutulmuştur. İlk Tugay Komutanı Türkiye'den görevlendirilmiştir. Bu gelişmeler ilk görünüşte mütevazı sayılsa da geçmişle kıyaslandığında Balkanlarda değişen havayı göstermesi bakımından önemli bir siyasi anlam taşımaktadır.¹⁵

2000'li yıllarda Türk-Makedon ilişkilerindeki gelişmeler devam etmiştir. 2006 yılında kurulan Makedon hükümetinde Türk Hareket Partisi Lideri Adnan Kahil devlet bakanı olmuştur. Eski Yugoslavya ülkeleri içerisinde en çok Türk'ü barındıran ve televizyonunda Türkçe yayın yapan bir ülke olarak Makedonya'da yaşanan bu gelişmeler iki ülke adına sevindirici olmuştur.¹⁶

Makedonya'nın kendi anayasal ismiyle NATO'ya üyeliği hususunda Ankara'yı ziyaret eden Başbakan Nikola Gruevski çeşitli resmî temaslarda bulunarak Türkiye'nin desteğini kazanmış; "Makedonya'nın egemenliğine ve anayasal ismine sahip çıkan bir ülke olarak Türkiye'nin bu hususta gösterdiği jesti unutmayacağız" demiştir.¹⁷

Türkiye'nin Makedon ordusuna desteği ilerleyen yıllarda da devam etmiş 2008 yılında gerçekleştirilen maddi destek kapsamında Makedonya'ya motorlu araç, jeneratör ve askerî çadır yardımıyla bulunmuştur. Türkiye'den yapılan yardımların teslimi sırasında; Savunma Bakanı Konyanovski, Makedonya'nın bağımsızlığını ilanından bu yana ordusuna farklı alanlarda yardımlar yapan Türkiye'ye teşekkür etmiştir. Makedonya Büyükelçisi Hakan Arslan Okçal ise Türkiye'nin Makedonya ordusuna yaptığı yardımların gelenek halini aldığını ve bunun gelecekte de süreceğini beyan etmiştir.¹⁸ 2009'da Genelkurmay Başkanı Miroslav Stoyanovski'nin davetlisi olarak Makedonya'ya ziyarette bulunan Genelkurmay Başkanı Orgeneral

¹⁵ Sarı, *a.g.t.*, s.134-139.yy

¹⁶ *HaberX*, 30.08.2006y.

¹⁷ *TRT*, 18.12.20y07.

¹⁸ www.tmeturk.com, 16.10.2008.

İlker Başbuğ başkent Üsküp'te, en yüksek düzeyde askerî törenle karşılanmıştır. Başbuğ ile yapılan bir dizi görüşmenin ardından Konyanovski Türkiye'nin Makedonya'ya verdiği olağanüstü destek için tekrar teşekkür etmiş ve TSK'nın Makedon ordusunun geliştirilmesi yolunda ve NATO'ya üyelik konusunda vereceği desteğin tarihsel önem taşıdığını belirtmiştir.¹⁹ Makedonya'ya NATO konusunda oldukça güçlü bir destek veren Türkiye bu husustaki kararlılığını sürdürmüştür. Nitekim Cumhurbaşkanı Abdullah Gül "Türkiye Makedonya'nın hakkını savundu, savunmaya devam edecek" şeklinde beyanda bulunmuştur.²⁰

II- Ekonomik İlişkiler

Makedonya'nın ekonomisinin zayıf olması, Yunanistan'ın uyguladığı çeşitli ambargolar, sosyalist ekonomiden pazar ekonomisine geçiş, uzun süre ülkenin tanınmaması, uluslararası yardım ve kredilerden mahrum kalması gibi sorunlar nedeniyle uzun yıllar Türkiye-Makedonya ekonomik ilişkileri istenen seviyede olamamıştır. Bu durumda Türkiye'nin bölgeye gönderdiği petrol ve insanî yardımlar Makedonya için büyük önem arz etmiştir.

Ekonomik ilişkilerini geliştirmek isteyen iki ülke, imzaladıkları çeşitli antlaşmalarla iktisadi ilişkilerini yoğunlaştırmışlardır.²¹ Dostane ilişkiler kapsamında iki ülke halkı arasındaki bağların daha fazla kuvvetlendirilmesi ve ekonomiye bulunacağı katkı da göz önünde bulundurularak turizm sektörü canlı tutulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda taraflar arasında 27 Ekim 1993'te turizm alanında işbirliği antlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre iki ülke de üçüncü ülkelere turist çekmek maksadıyla kamu ya da özel tüm turistik işletmelerin faaliyetlerini destekleyecek; uluslararası konferans, broşür ve festivallerle birbirlerine yardımcı olacaklardı.²² 1993'te çeşitli ülkelere toplam 76 milyon dolar insanî yardım sağlamış olan Türkiye, Makedonya'ya da sembolik bir yardımda bulunmuştur.

Bunun dışında ilerleyen yıllarda Yunanistan'ın Selanik Limanı'nı kapatması ve uyguladığı ambargo ile zor duruma düşen Makedonya, mallarını

¹⁹ *HaberX*, 17.06.2009.

²⁰ *Zaman*, 17.10.2009.

²¹ Sarı, *a.g.t.*, s.139.

²² [Http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html](http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html)

ihraç edebilmek için Türk limanlarını kullanma talebinde bulunmuştur. Mayıs 1994'te imzalanan Çifte Vergiyi Önleme Antlaşması, Temmuz 1995'te imzalanan Yatırımların karşılıklı Teşviki ve Korunması Antlaşması gibi yaklaşımlar bu amaca hizmet etmiştir.²³ Bu antlaşmalar ile taraflar arasında sermaye ve teknoloji paylaşımı teşvik edilirken, istikrarlı bir yatırım ortamı meydana getirmek amacıyla taraflar arasında ekonomik kaynakların en etkin biçimde kullanımı kararlaştırılmıştır.²⁴ Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Üsküp'te bir şube açmış Türkiye resmî finans sektörü ile de Makedonya'daki yerini almıştır.

Makedonya ile ayrıca 7 Eylül 1999'da Serbest Ticaret Antlaşması imzalanmış, bunun dışında Arnavutluk, Makedonya, Bulgaristan ve Türkiye'nin yer aldığı Doğu-Batı Otoyolu Projesi, Yunanistan ve Sırbistan'dan geçen E-5 karayoluna bir alternatif olarak geliştirilmiş, bu proje denize çıkışı olmayan Makedonya'ya Adriyatik'e, Karadeniz'e ve Boğazlar vasıtasıyla Akdeniz'e açılma imkânı sağlamıştır.²⁵

2003 yılında MİGROS Rusya, Azerbaycan, Kazakistan ve Bulgaristan'dan sonra Makedonya Cumhuriyeti'ne yatırımda bulunmuştur. Makedonya Başbakanı Çrvenkovski Koç Holding ve Migros Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç Ramstore Yatırımı için Üsküp'te mutabakat mektubu imzalamıştır. 30 milyon dolara mâl olan Ramstore Makedonya'ya yapılan en büyük Türk yatırımı olmuştur.²⁶

Makedonya'yı anayasal ismiyle tanıyıp ilk elçilik açmış olan Türkiye Makedonya'nın AB ve NATO üyeliğini de desteklemiştir. İlerleyen yıllarda iki ülke arasında hiçbir siyasi problem bulunmadığına dikkat çeken Makedonya Dışişleri Bakanı Mitreva, yabancı yatırımlarda on birinci sırada bulunan Türkiye'yi Makedonya'ya daha fazla yatırım yapmaya davet etmiştir.²⁷

2008 yılında İzmir Ticaret Odası Başkanı Ekrem Demirtaş Makedonya'nın son dönemlerde gösterdiği ekonomik gelişmeyi, reformları, vergi

²³ Sarı, *a.g.t.*, s.140.

²⁴ [Http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html](http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmalar/3049.html)

²⁵ Sarı, *a.g.t.*, s.139-140.

²⁶ *Milliyet*, 13.12.2003, s.9.

²⁷ *Türkiye Gazetesi*, 22.07.2005.

oranlarını indirmesi ve yabancı sermaye çekmek için harcadıkları çabayı takip ettiğini belirterek gıda, enerji, tekstil, şarapçılık, kimya, inşaat gibi alanlarda önemli imkânı bulunan ülkeyi bir yatırım cenneti olarak nitelendirmiştir.²⁸

2009'da Makedonya'yı ziyaret eden Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım iki ülkenin ulaştırma bakanlıkları arasında işbirliğinin en üst seviyede olduğunu belirterek 2010 yılından itibaren üçüncü ülkelere taşımacılık yapan Makedon tırlarının Türkiye'deki kontenjanının arttırılacağını beyan etmiştir.²⁹ Gelişen ilişkiler akabinde Makedonya Başbakanı Nikola Gruevski Türk şirketlerine özel olarak arazi tahsis edilebileceğini açıklamıştır. Makedonya'da zaten 99 yıllığına yapılmakta olan arazi kiralama işinin bazı bürokratik ve yasal düzenlemeler neticesinde sınırlandırmalarının azaltılarak Türk şirketleri için daha basit ve kolay hale getirileceğini vurgulamıştır.³⁰

III- Kültürel İlişkiler

Yugoslavya ile Türkiye arasındaki olumlu kültürel ilişkiler çerçevesinde 4 Ekim 1990'da imzalanan Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı çerçevesinde; Makedonya'da Türkçe, Sırpça, Makedonca kürsüleri kurulmuş; tiyatro, opera, folklor gibi kültürel etkinliklere, keza davet ve kutlamalara yer verilmiştir. Makedonya Senfoni Orkestrası 1991'de Ankara Müzik Festivali çerçevesinde konserler vermiştir. Sinema alanındaki çalışmalar devam etmiş ve 1990 yılı Ekim ayı içinde Ankara ve İstanbul'da Makedon film haftası düzenlenmiş, Makedonya Kültür Bakanı Türkiye'yi ziyaret etmiş, iki ülke yetkilileri arasında kültürel ilişkiler mutabakat protokolü imzalamıştır. Buna karşılık Aralık 1990'da Makedonya'da Türk filmleri haftası düzenlenmiştir.

Bu cümleden olarak Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile Makedonya Arşivleri Müdürlüğü arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol tüm Yugoslavya arşivlerini de kapsamaktadır. Bunlara ilaveten Kosova ve Motohiya Türk Demokratik Birliği, Vrapçiş'de

²⁸ *Türkiye Gazetesi*, 26.02.2008.

²⁹ *Star*, 04.09.2009.

³⁰ *HaberX*, 05.12.2009.

Yunus Emre Kültür ve Sanat Derneği ile Üsküp Radyo ve Televizyonu Türkçe Yayınlar Bölüm Şefliği'ne Türkiye'den kitap, ansiklopedi vb. neşriyat gönderilmiştir. Üsküp Halklar Tiyatrosu ile karşılıklı rejisör, eser, oyun ve oyuncu değişimi sürmektedir. Bu tiyatro T.C. Kültür Bakanlığı tarafından da desteklenmektedir.³¹

Makedonya'da, 21 Aralık "Türkçe Eğitim Günü Milli Bayramı" kutlamaları çerçevesinde başkent Üsküp'te "Balkanların Dünü, Bugünü ve Yarını" konulu uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Makedon Türk Devlet Bakanı Hadi Nezir ve Türk Demokratik Partisi Genel Başkanı Dr. Kenan Hasip'in kısa konuşmalarıyla başlayan konferansta çok sayıda akademisyen bildiri sunmuştur.³²

2009 yılında Doğu Makedonya'nın Radoviş kasabasına bağlı Toplonisa Türk köyünde III. Yörük Türk Festivali düzenlenmiştir. Festivalde açılış konuşması yapan TBMM Başkan Vekili Nevzat Pakdil Türkiye'nin Makedonya'ya desteğinin süreceğini belirtmiş ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dan selam getirdiğini bildirmiştir.³³

Son olarak 2010 yılında Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi (MANU) ve İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) işbirliği ile Makedonya Cumhurbaşkanı İvanov'un himayesinde Üsküp'te "IV. Uluslararası Balkanlar'da İslam Medeniyeti Kongresi" düzenlenmiştir. Kongrede Balkanlardaki İslam medeniyeti ve mirasının geçmiş ve günümüzdeki görünümü ele alınmıştır. Kongrenin medeniyetlerin kesiştiği Üsküp'te yapılmasından duyduğu sevinci dile getiren İvanov, Balkanların birçok medeniyetin kesiştiği kavşak olduğunu ve bu medeniyetlerin miras olarak çok sayıda kültürel değer bıraktıklarını ifade etmiştir. İvanov ayrıca Balkan coğrafyasının Osmanlı zamanında gerçek huzuru yakaladığını da ifade etmiştir.³⁴

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 29-30 Eylül 2011 tarihinde Makedonya'yı ziyaret etmiş, Makedonya Başbakanı Nikola Gurevski ile Üsküp'te yaptığı görüşmeden sonra düzenlediği basın toplantısında; Türkiye'nin Makedonya'nın AB üyeliğine desteği konusunda sorulan

³¹ Sarı, a.g.t, s.141.

³² *Zaman*, 20.12.2008.

³³ *HaberX*, 17.08.2009.

³⁴ *Kentselhaber*, 16.10.2010.

bir soruya, Makedonya'nın Türkiye'den önce AB'ye gireceğini ifade etmiştir. Yunanistan ve Makedonya arasında yaşanan isim anlaşmazlığı konusunda sorulan bir soruya ise Yunanistan'ın tavrının anlaşılmasız olduğunu ve doğru bulmadığını, Türkiye'nin bu konuda tavrının belli olduğunu dile getirmiştir. Makedonya'nın bu ismi kullanmasının en doğal ve anayasal hakkı olduğunu, bağımsızlığını bu isim altında ilan ettiğini ve buna saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Erdoğan iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin mükemmel olduğunu, ticari ve kültürel ilişkilerin de bu seviyeye çıkması gerektiğine işaret etmiş, keza 2010 yılı itibariyle karşılıklı ticaret hacminin 310 milyon dolara ulaştığını, hedeflerinin bunu 1.000.000 dolara çıkarmak olduğunu belirtmiştir. Başbakan Erdoğan, yenilenmesi TAV tarafından yapılan Üsküp Havalimanı'nın açılışında, kendisini ülkesinde açılış yapar gibi hissettiğini ifade ettikten sonra, yüz kadar Türk girişimcinin Makedonya'da yatırımlarının olduğunu hatırlatmıştır. Makedonya'da yaşayan Türk gençlerinin kendi kültürel değerlerini kaybetmeden, tam donanımlı, iyi yetişmiş bireyler olarak yaşadıkları toplumda hak ettikleri yeri almalarını ve Makedonya'ya katkıda bulunmalarını istemiştir. Erdoğan, iki ülke arasındaki ilişkileri değerlendirirken de ortak coğrafya üzerinde tüm konularda iki ülkenin görüşlerinin örtüştüğünü vurgulamıştır. Ayrıca iki ülke arasında ortak payda sayılan Osmanlı döneminden kalan kültürel mirasın korunması ve bunun fizikî-mimarî unsurlarının restorasyonunun turizm açısından birçok kazanımı beraberinde getireceğine dikkat çekmiştir.³⁵

IV - M a k e d o n y a ' d a T ü r k l e r

Yukarıda ana hatlarıyla değinildiği üzere, iki ülke arasındaki iyi ilişkilere rağmen Makedonya'da yaşayan Türklerin özellikle son zamanlarda içinde bulunduğu siyasî, sosyal ve iktisadî durumu arzu edilen düzeyde değildir. 1974 tarihli Yugoslavya Anayasası'nda "Makedonya, Makedonların, Türklerin, Arnavutların ve diğerlerinin yaşadığı cumhuriyet" şeklinde tanımlamıştı. 1991'de bağımsızlığın kazanılmasının ardından kabul edilen yeni anayasa, Makedonya'yı Makedonların millî devleti, Arnavutlar, Türkler, Ulahlar, Çingeneler ve diğer azınlıkları ise Makedonlarla eşit haklara sahip azınlıklar olarak nitelemektedir. Böylece Makedonlar birinci sınıf vatandaş, Türkler ve diğer unsurlar ikinci sınıf azınlık olarak kabul edilmiştir. Bugün Makedonya'da yaşanan karmaşanın temelinde bu anlayış

³⁵ <http://kosovaport.com/30092011t12862/> Erişim tarihi 17 Ekim 2011.

yatmaktadır. Bölgedeki nüfus sayımları incelendiğinde, Türkler genellikle merkezi yönetimin baskısı olmasa da yerel baskı ve etkilerden ötürü milliyetlerinin inkarı cihetine gidilmiştir. Mesela 1985 seçimlerinde Yugoslavya'da Boşnaklar Müslüman Milleti olarak adlandırılmıştır.³⁶ 1991 yılında yapılan seçimlerde de Arnavutlar Türk vatandaşların Arnavut olduklarını belirtmeleri yönünde propaganda yapmışlardır. Söz konusu tarihte Arnavut yayın organlarında Atatürk'ün Arnavut asıllı olduğuna dair propaganda yapılmış ve Kosova Savaşı'nda bir Sırp milliyetçisi tarafından hançerlenen Osmanlı Padişahı Sultan I. Murad'ın türbesindeki sandukada bulunan sarıgın yerine, sanki Sultan Murad da bir Arnavutmuş gibi yeşil kaplı beyaz keçeden Arnavut takkesi geçirilmiştir. Öteden beri Yugoslavya'nın Arnavut asıllı tarihçilerinden Dr. Esat Haluka ve Dr. Enver Dugacani gibi isimler "Makedonya ve Kosova'da Türk olmadığını, Türkçe öğrenmiş Arnavutlar bulunduğunu" ileri sürmüşlerdir. Nitekim 1961-71 yılları arasındaki seçimlerde Türk olduğunu belirtenlere iş bulmakta ve okumakta zorluk çıkarmışlardır.³⁷

Makedonya'da 1994'te yapılan nüfus sayımına göre; Makedonya'nın 1.925.000 olan toplam nüfusu içinde Makedonların %66.9, Arnavutların %22.5, Türklerin 3.84, Çingenerin %2.04, Sırpınların %0.4 ve diğer milletlerin oranının % 1.81 olduğu açıklanmıştır.

Makedon Parlamentosu'nda nüfuslarına oranla Türkler yeterince temsil edilememektedir. 1997 ve 2000 yılı istatistiklerine bakıldığında kamuda çalışan Makedon ve Arnavut sayısı arttığı halde Türklerin sayısında azalma görülmektedir. Makedon ve Arnavut partileri kamu kuruluşlarına yalnızca Makedon ve Arnavut yandaşlarını almaktadırlar. İşe alınmayan Türklerin savunma, içişleri, dışişleri gibi bazı kritik bakanlıklarda oranları % 1'in altındadır. Genel mahkemelerin yargıç kadrolarında, ordunun subay ve astsubay kadrolarında da Türklerin oranı aynı oranda düşüktür. Makedonya Anayasa Mahkemesi'nde ise hiç Türk bulunmamaktadır.³⁸

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Makedonya'da doğması ve askerî eğitimini Manastır'da alması hasebiyle Makedonya açısından özel önem taşıdığı görülmektedir. Bu hususun sıkça

³⁶ Ahmet Baydar, "Ecevit; Hedef Balkanlar", *Milliyet*, 27.07.1990, s.11.

³⁷ İlhami Soysal, "Pide Yenmiş Ama", *Milliyet*, 11.07.1990, s.11.

³⁸ Sarı, *a.g.t.*, s.141-142.

vurgulandığı ülkede “Mustafa Kemal ile biz de en az sizin kadar gurur duyuyoruz” şeklinde açıklamalar yapılmaktadır.³⁹ Ölümünün 70. yılında Manastır’da eğitim gördüğü Osmanlı Askeri İdadisi binası önünde özel bir tören gerçekleştirilmiş ve Türk dilinde eğitim veren tüm okullarda, Atatürk çeşitli etkinliklerle anılmıştır.⁴⁰ Atatürk’e hürmeti ihmal etmeyen ve bu hususta oldukça hassas davranan Makedonya’nın 2009 yılında Atatürk’ün Kocacık köyünde bulunan dedesinin evini de onardığı bilinmektedir.⁴¹

Sonuç olarak Türkiye-Makedonya ilişkileri ortak tarihi geçmiş, ekonomik, siyasî ve kültürel ilişkiler bağlamında gelişerek devam edecektir. Makedonya’daki Türk varlığı ve Müslümanlar bu ilişkilerin artmasında önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Makedonya’ya en çok turist Türkiye’den gitmektedir. Makedonya’daki birçok tarihî ve kültürel yapı Türkiye Cumhuriyeti tarafından restore edilmiş ve edilmeye devam etmektedir. Bu bile tarihî ve kültürel bağların ne denli kuvvetli olduğunu göstermektedir. Son olarak Üsküp’te şubesi açılan Yunus Emre Kültür ve Sanat Derneği’nin, iki ülke arasında dil, kültür ve sanat alanındaki bağların güçlendirilmesi yönünde önemli bir misyon üstlendiğini belirtmek gerekir.

KAYNAKÇA

I- Araştırma ve İnceleme Eserleri

ADANIR, Fikret, *Makedonya Sorunu: Oluşumu ve 1908’e Kadar Gelişimi*, çev. İhsan Catay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001.

BAYDAR, Ahmet, “Ecevit; Hedef Balkanlar”, *Milliyet*, 27.07.1990.

SARI, Feyzullah, Türkiye’nin Makedonya ve Bosna-Hersek Siyaseti (1990-2000), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

SOYSAL, İlhami, “Pide Yenmiş Ama”, *Milliyet*, 11.07.1990.

HACISALİHOĞLU, Mehmet, “Makedonya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXVII (2003), s.437-444.

KOHEN, Sami, “Dış Politikada Balkan Boyutu”, *Milliyet*, 16.10.1991.

³⁹ *Yeniçağ*, 19.01.2009.

⁴⁰ *HaberX*, 10.11.2008.

⁴¹ www.kosovahaber.net, 18.08.2009.

AKYOL, Taha, “Etnik Makedonya”, *Milliyet*, 21.04.1994.

II- Yazılı ve Görsel Basın Kaynakları

Kentselhaber, 16.10.2010.

Milliyet, 29.06.1991; 14.08.1991;19.12.1993; *Milliyet*, 12.07.1995; 13.12.2003.

HaberX, 30.08.2006; 10.11.2008;17.06.2009; 17.08.2009; 05.12.2009.

TRT, 18.12.2007.

Türkiye Gazetesi, 22.07.2005; 26.02.2008.

Star, 04.09.2009.

Yeniçağ, 19.01.2009.

Zaman, 20.12.2008;17.10.2009.

[Http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmlar/3049.html](http://matto.com.mk/index.php/Makedonya-turkiye-ikili-anlasmlar/3049.html).

www.tmeturk.com, 16.10.2008.

<http://kosovaport.com/30092011t12862/> Erişim tarihi 17 Ekim 2011.

www.kosovahaber.net, 18.08.2009.

“TWENTY YEARS OF TURKEY-MACEDONIA RELATIONS”

Abstract

Turkey has closely followed the developments in the Balkans since the early 1990's, also has been in good relationship with the Republic of Macedonia since the day it left Yugoslavia and won it's independence. Turkey, which supports Macedonia's international recognition, its integration with the Western world, and the EU and NATO membership, is one of the first states to recognize Macedonia as a nation and to sent an ambassador to Skopje. Yunus Emre Culture and Art Association, opened in Skopje, is working to develop mutual cultural relations between Macedonia and Turkey.

Keywords

Republic of Turkey, Republic of Macedonia, disintegration of Yugoslavia, Balkan Peninsula, United Nations, NATO.